

en 144 $\mu.$; gewoon behaard; haartjes fijn; 4 borstels geheel achteraan; sternaal schild lang; hypostoma alsboven. ♀ 512 $\mu.$; rugschild 464 $\mu.$; hypostoma alsboven; rughaartjes fijn; 2 borstels geheel achteraan; genitaalschild zakvormig.

A. C. OUDEMANS.

Eene overzeesche nachtreis van *Pyrameis cardui* L.

De « distelvink » doet in den laatsten tijd veel van zich spreken!

Nadat in N°. 15 dezer Entom. Berichten een verslag over zwermen van *cardui*-vlinders in Koerland verschenen was, bleek mij, dat zij zich ook in Engeland tegen het einde van September in groot aantal vertoond hadden en bracht ik dit ter sprake op de vergadering der N. E. V. van 24 Januari te Utrecht.

De December-afl. van « The entomologist's monthly Magazine » bevat op p. 289 thans zeer belangrijke mededeelingen van W. Eagle Clarke, die zich 17 Sept.—18 Oct. op het Kentsche lightschip bevond, om waarnemingen te doen over het trekken van vogels. Gedurende het fraaie weder in de laatste dagen van Sept. verscheen een groot aantal insecten aan boord, en o. a. werden op 22 Sept. ¹⁾ des avonds van 8.45 tot middernacht verscheidene voorwerpen van *P. cardui* gevangen, terwijl deze dagvlinders om de lantaarn fladderden. Den volgenden dag vlogen er weder om het schip. De overvloed dezer soort aan de oostkust en op andere plaatsen van Engeland wordt nu verklaard door de verrassende waarneming van Clarke: de vlinders verhuisden van het vasteland bij zuid-oostelijken, niet krachtigen wind! De tocht over de zee moet dan reeds vroeger begonnen zijn, want op eene andere plaats in dezelfde aflevering van het Engelsche tijdschrift, p. 302, wordt door T. Mathew te Dovercourt, in Essex, het volgende vermeld. Hij bevond zich op den morgen van 22 Sept., bij fraai weder, dicht bij de kust, o. a. om naar *Cucullia*-rupsen op bloemen van *Aster tripolium* te zoeken; terwijl hij de vorige dagen al eenige *cardui*-vlinders bespeurd had, zag hij ze nu bij honderden, ja sommige bloemen waren er geheel

1) Den almanak raadplegend, zag ik dat 21 Sept. „nieuwe maan” geweest is, dus donkere nacht!

mede bedekt; tevens nam hij zeer vele exemplaren van *Plusia gamma* L. waar. ¹⁾

Het Kentsche lichtschip is in de Noordzee gelegen, ten noordoosten van de Theems-monding, 21 mijlen verwijderd van het meest nabijzijnde land, dat Margate ten zuidwesten en «the Naze» in Essex ten noordwesten van het vaartuig is. De meest nabijgelegen punten van het vasteland zijn de kusten van Frankrijk en België, op een afstand van 48 tot 50 mijlen, zuidoostelijk van het lichtschip.

Den 23sten Sept. kwamen met de distelvlinders een aantal *Plusia gamma's* en honderden kleine Trichoptera, welke later gedetermineerd werden als *Limnophilus griseus* L. en *affinis* Curtis. Ook de aanwezigheid van deze insecten bevestigt het vermoeden van verhuizing uit het vasteland, want het is moeilijk aan te nemen, dat zulke teere diertjes een afstand van 21 mijlen tegen de bries afgelegd hadden, komende van de Engelsche kust. Twee soorten van vliegen, *Helophilus trivittatus* F. en eene *Sphaerophoria* (*Melithreptus*), namen ook deel aan den tocht, benevens andere passagiers, waaronder eene Tortrix, eene vedermot en een Hemipteron, welke nog niet gedetermineerd zijn. Op den morgen van 28 September werden versche exemplaren van *Ennomos alniaria* L. ♂ en *Apamea testacea* Hb. rustend aan boord gevonden.

Behalve de merkwaardige ontdekking, dat *P. cardui* ook des nachts trekt, blijkt uit deze mededeelingen, dat allerlei insecten van verschillende orden zich «weer en wind dienende» van het vasteland naar de Britsche kusten en vice versa kunnen begeven. Clarke geeft aan, dat er werkelijk nog vele andere soorten gedurende zijn verblijf aan boord kwamen, maar dat het hem toen wegens zijne onderzoekingen op ander gebied niet meer mogelijk was er de noodige aandacht aan te wijden. Een der medewerkers van Ent. m. Mag. zegt over deze waarnemingen: «It appears to us impossible «to over-rate the importance of Mr. Eagle Clarke's notes, so far as «the nocturnal migration of *P. cardui* is concerned. If our Ento-«mologists would only take up the subject of migration in the business-

1) Ook in Nederland werden deze vlinders in grooter aantal dan gewoonlijk door den heer Klokman bij Voorschoten gezien.

«like manner in which it is being investigated by our Ornithologists, «many unexpected results would follow, and much that is now «mysterious would be solved».

Op p. 290 van het bovengenoemde tijdschrift vermeldt A. Lofthouse, dat te Middelsbrough (Yorkshire) eene in Engeland uiterst zeldzame Noctuide, *Luperina* (*Nylophasia*) *zollikoferi* Frr., door hem werd gevangen. Hij voegt er bij «Het is misschien vermeldenswaard, dat deze vlinder gevangen werd in het laatste gedeelte «der week, waarin de inval van *P. cardui* op onze oostkust plaats «had». Lofton schijnt hem dus voor een medereiziger te houden.

Zwermen van dagvlinders zijn over dag meer op zee waargenomen. Zeer interessant is o. a. eene mededeeling van Darwin hierover in Hoofdst. 8 van zijne «Reis om de Wereld». Hij beschrijft daarin, dat hij in Dec. 1833 aan de Patagonische kust, tien mijlen van het land, tegen den avond duizenden van eene *Colias*-soort om het schip zag vliegen, zoover het oog reikte; zij waren ook vergezeld van andere insecten, waaronder zelfs eene *Calosoma*.

A. J. VAN ROSSUM.

Pteleobius vittatus F.

Evenals van de meeste *Scolytidae*, zwermen de mannetjes van deze soort niet, doch blijven in de moedergangen, waar de copulatie plaats vindt. In de mij bekende werken ontbreekt eene beschrijving van het ♂, hoewel dit zeer in 't oogvallend van het wijfje verschilt. Door kweeking in het bezit gekomen van een aantal mannetjes, laat ik hier de beschrijving daarvan volgen, welke in overleg met Dr. Everts is opgemaakt:

Pt. vittatus F. ♂. Smaller dan het ♀, iets kleiner, de dekschilden veel grover en dieper bestippeld, met opstaande witte borstelhaartjes, welke van ter zijde duidelijk zichtbaar zijn.

D. L. UYTENBOOGAART.